

A photograph of a busy city street at sunset, with people walking and buildings in the background. The scene is bathed in a warm, golden light, and the figures are blurred to convey a sense of movement and activity.

HÅLLBART FÖRETAGANDE

– Plattform för svenskt agerande



REGERINGSKANSLIET



Inledning

Med denna publikation vill den svenska regeringen ge sin grundsyn om hur den ser på frågor kring hållbart företagande, eller Corporate Social Responsibility (CSR), och vad regeringen anser ingår i detta begrepp. Förhoppningen är att rapporten kan utgöra en bra grund för företag och andra intressenter i samhället som är intresserade av att arbeta enligt principer för hållbart företagande.

Denna publikation ska även ses som den svenska regeringens svar på den inbjudan Europeiska kommissionen gav i sin CSR-strategi från 2011 till medlemsstaterna att utveckla en nationell plan eller lista på åtgärder för att främja hållbart företagande (CSR).



Innehåll

Inledning	3
1 Vad är hållbart företagande?.....	6
2 Varför är hållbart företagande viktigt?.....	8
3 Varför är hållbart företagande viktigt för svenska regeringen?.....	10
4 Internationella riktlinjer och standarder för CSR.....	11
4.1 Initiativ från internationella organisationer.....	11
4.2 Initiativ från privata organisationer.....	13
4.3 Initiativ inom EU och Norden.....	14
5 Statens roll som ansvarstagande aktör.....	17
5.1 Handelspolitiken och exportfrämjandet.....	17
5.2 Bolag med statligt ägande.....	18
5.3 Social innovation och samhällsentreprenörskap.....	19
5.4 Utvecklingsarbetet.....	19
5.5 Offentlig upphandling.....	20
6 Främjandet av hållbart företagande.....	23
6.1 Mänskliga rättigheter.....	23
6.2 Frihet på nätet.....	24
6.3 Arbets- och anställningsförhållanden.....	24
6.4 Miljö.....	25
6.5 Anti-korruption.....	26
Bilaga: Hållbart företagande – praktiska råd och verktyg.....	28

Vad är hållbart företagande?

1

Hållbart företagande utgår ifrån premissen att företag ska bedriva en verksamhet som gynnar en hållbar utveckling (ekonomisk, social och miljömässig) enligt den definition som slogs fast av FN genom Brundtlandkommissionen år 1987 ”en hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”.

Regeringen har valt att främst använda termen hållbart företagande för att man vill använda en svensk term och inte en förkortning. I den fortsatta framställningen kommer hållbart företagande att användas synonymt med CSR (Corporate Social Responsibility).

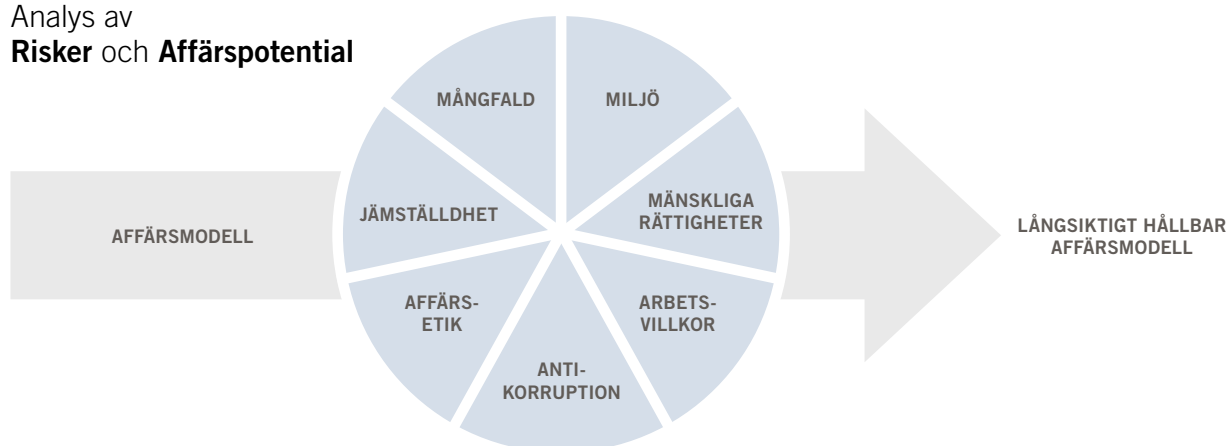
EU-kommissionen definierar hållbart företagande i sin CSR-strategi som ”företagens ansvar för den egna verksamhetens påverkan på samhället”, vilket är en definition som är modern, enkel och användbar.

Hållbart företagande omfattar enligt regeringens definition mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och anti-korruption. Inom dessa fyra huvudsakliga områden ingår även jämställdhet, mångfald och affärsetik.

Dessa grundläggande områden återfinns även i de internationella riktlinjerna på området som regeringen ställer sig bakom – OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.

Hållbart företagande innebär enligt regeringen ytterst att företag strävar efter att ha en långsiktigt hållbar affärsmodell – vilket bl.a. innebär en integrering av hållbarhetsfrågor i affärsstrategin och styrningen av företaget.

Analys av Risker och Affärspotential



Konkret innebär hållbart företagande bl.a. att företag inom de sju områdena:

- fastställer en tydlig värdegrund som utgångspunkt för sitt hållbarhetsarbete, vilken bör genomsyra företagets affärskultur och relation till sin omvärld,
- har ett policyåtagande gällande hållbarhetsfrågor på högsta nivå, vilket bl.a. inkluderar att man avser att respektera de internationellt erkända mänskliga rättigheterna, inkl. ILO:s kärnkonventioner, i företagets verksamhet,
- har kartlagt och har kontroll på riskerna i sin värdekedja (affärspartners, underleverantörer, distributions- och kundled) och har gjort bedömningar av var ansvaret ligger för riskerna och var företaget kan påverka i positiv riktning,
- har en integrerad och ständigt pågående process i företaget för att identifiera och hantera risker och möjligheter utifrån verksamhetens storlek, karaktär och sammanhang, så kallad due diligence (konsekvensanalys),
- är transparent, dvs. rapporterar och kommunicerar kring företagets risker och möjligheter samt påverkan på samhället, såväl positiv som negativ,
- har en strukturerad, meningsfull och återkommande intressentdialog med företagets viktigaste intressenter i samhället,
- samarbetar med andra relevanta bolag och organisationer kring gemensamma hållbarhetsutmaningar,
- arbetar strategiskt, fastställer mål och följer upp sitt arbete.

Regeringen anser att det är väsentligt att företag som är verksamma i eller från Sverige agerar i enlighet med de principer som återfinns i OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact och FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter. Dessa är internationellt accepterade riktlinjer som stöds av flera regeringar och som även Sverige står bakom.

Utvecklingen av hållbart företagande bör ledas av företagen själva. Regeringar och myndigheter bör ha en pådrivande och stödjande roll. Arbetstagarorganisationer och civilsamhällsorganisationer kan identifiera problem och arbeta konstruktivt med företag för att finna gemensamma lösningar. Investerare och konsumenter är viktiga intressenter som kan förstärka och belöna företagens arbete. Media har en roll som granskare och kan höja medvetandenivån i samhället om företagens positiva och negativa påverkan på samhället.

Varför är hållbart företagande viktigt?

2

Hållbart företagande är viktigt i företagens egen ambition att säkerställa ett långsiktigt värdeskapande och för att hantera affärsrisker och affärsmöjligheter kopplade till hållbarhetsfrågor, men också för att säkerställa att företag långsiktigt utgör en stark och positiv kraft som verkar för FN:s och Sveriges mål om en global hållbar utveckling.

Företag och dess verksamheter utgör en viktig grund för ekonomisk utveckling. Företagen har en viktig roll på öppna marknader att inom ramen för gällande lagar och regler producera, distribuera och sälja varor och tjänster. I en marknadsekonomi är de därför omistliga aktörer för samhällets hållbara välbefinnande, välfärd och sysselsättning.

Vissa företags aktiviteter kan också ha en negativ påverkan på samhället och det är därför viktigt att företag arbetar för att minimera denna påverkan och hanterar riskerna.

För att säkerställa en långsiktig och hållbar tillväxt ligger det i samhällets intresse att företag uppmuntras och ges goda förutsättningar att bedriva verksamhet. Detta är särskilt relevant i dagens globaliserade värld där företag är verksamma på marknader världen över och där det kan finnas utmaningar och avsaknad av kapacitet i länders statsförvaltningar för att genomföra och verkställa att nationell lagstiftning lever upp till internationellt accepterade normer.



Varför är hållbart företagande viktigt för svenska regeringen?

3

Hållbart företagande stärker det långsiktiga värdeskapandet, vår konkurrenskraft samt bidrar till att nå samhällseliga mål.

- Svenska företag med goda relationer till sina intressenter och sin omvärld stärker sin riskhantering och gör svenska företag till mer attraktiva affärspartners internationellt.
- Stater har ett ansvar för miljön, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, anti-korruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. Företag har ett ansvar för sin påverkan på samhället i dessa frågor.
- Hållbart företagande står för värden som den svenska regeringen och det svenska samhället värnar och verkar för.
- Företag med en långsiktig hållbar affärsmodell har större möjligheter att överleva på sikt.
- Hållbart företagande stärker långsiktigt företagets konkurrenskraft internationellt.
- Företag med en långsiktig syn på värdeskapande har lättare att attrahera den mest talangfulla arbetskraften och får lägre finansieringskostnader pga. de lägre risker som förknippas med affärsverksamheten.

Hållbart företagande är en profilfråga för Sverige

Regeringen kan agera katalysator för företagets arbete med hållbart företagande och som en kommunikationsplattform mellan företagen och regeringen. Regeringen för dialog med svenska företag såväl i Sverige som i utlandet, bl.a. via utlandsmyndigheterna, om vikten av att arbeta med frågor kring hållbart företagande.

Arbete med hållbart företagande ligger också i linje med regeringens genomförande av den svenska politiken för global utveckling (PGU) och dess mål om en rättvis och hållbar global utveckling.

Ett hållbart företagande är viktigt i arbetet för att nå olika samhällseliga mål och bidrar till omställningen till en grön ekonomi. I arbetet för att nå de av riksdagen beslutade nationella miljö kvalitetsmålen och generationsmålet spelar näringslivets arbete en stor roll.

Staten har även ett ansvar, handels- och investeringsfrämjare (exportgarantigivning); i sin roll som ägare (statliga bolag); uppköpare av varor och tjänster (offentlig upphandling); biståndsgivare (utveckling), att agera föredömligt och verka utifrån internationellt erkända riktlinjer för hållbart företagande.

Regeringens vision för hållbart företagande är:

att alla företag har en långsiktig syn på värdeskapande och bedriver en verksamhet som gynnar en hållbar utveckling – ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Internationella riktlinjer och standarder för CSR

Nedan följer en genomgång av några internationellt erkända riktlinjer och standarder för hållbart företagande.

4.1. Initiativ från internationella organisationer

4.1.1. OECD:s riktlinjer för multinationella företag

OECD:s riktlinjer för multinationella företag är gemensamma rekommendationer från regeringar till multinationella företag. Mer än 40 regeringar uppmanar multinationella företag att observera riktlinjerna inom sina verksamheter. Förutom OECD:s medlemsländer har ytterligare ett antal länder anslutit sig.¹ Riktlinjerna förhandlades fram 1976 som en del av OECD:s deklaration om internationella investeringar och multinationella företag. Sedan dess har riktlinjerna omförhandlats fem gånger, senast år 2011.

OECD:s riktlinjer för multinationella företag innehåller i korthet:

ALLMÄNT: Respektera mänskliga rättigheter, bidra till en hållbar utveckling och de anställdas fortbildning.

INFORMATION: Ge god information om sin verksamhet och sina produkter och tjänster, såväl finansiell som annan.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER (MR): Stater har ett ansvar för att skapa förutsättningar så att individen kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter och att rättigheterna respekteras av myndigheter och andra statliga företrädare. Företag skall respektera mänskliga rättigheter i de länder som de verkar i och bl.a. utföra en s.k. due diligence (konsekvensanalys) inom mänskliga rättigheter för att kunna bedöma riskerna i verksamheten.

MILJÖ: Sträva efter kontinuerlig förbättring. Skydda miljö, hälsa och säkerhet till exempel genom miljöledningssystem och att tillämpa försiktighetsprincipen. Utveckla och tillhandahålla produkter och tjänster utan olämplig miljöpåverkan.

ARBETSVILLKOR: Respektera de anställdas fackliga rättigheter, samarbeta på olika sätt med de anställdas representanter och motarbeta barnarbete. Informera om och lindra negativa konsekvenser av nedläggningar.

KORRUPTION: Inte ge mutor, främja öppenhet och de anställdas medvetenhet om företagets policy mot mutor.

KONSUMENTINTRESSEN: Ge information om produkter till konsumenter och etablera rutiner för att lösa konsumenttvister.

VETENSKAP OCH TEKNIK: Sträva efter att överföra teknik och kunskap till värdlandet.

KONKURRENS: Inte samarbeta med konkurrenter så att konkurrensen begränsas.

SKATTER: Företag skall betala skatt i rätt tid i de länder där de verkar och följa både lagens anda och mening när det gäller att betala skatt.

DUE DILIGENCE (KONSEKVENSPANALYS): Ett centralt begrepp i riktlinjerna är due diligence. Detta är den process som ett företag genomför i syfte att identifiera, förhindra, begränsa och ansvara för faktisk och potentiell negativ påverkan i frågor som omfattas av riktlinjerna. Den bör utgöra en del av beslutsfattandet och riskhanteringsystemen inom företaget. Centralt är väsentlighetsanalys, dvs. typen och omfattningen av en due diligence beror på faktorer som kan variera företag emellan. Företag bör även i denna process försöka förhindra eller begränsa en negativ påverkan även om företaget självt inte är ansvarig för påverkan, men om påverkan har en direkt koppling till företagets verksamhet, produkter eller tjänster genom en affärsförbindelse.

¹ | November 2012 var 44 regeringar anslutna till OECD:s riktlinjer. Följande stater är medlemmar i OECD: Australien, Belgien, Chile, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Israel, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Mexiko, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Sydkorea, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern, USA och Österrike. Följande ytterligare stater är anslutna till OECD:s riktlinjer: Argentina, Brasilien, Colombia, Egypten, Lettland, Litauen, Marocko, Peru, Rumänien och Tunisien.

Alla länder som står bakom riktlinjerna har gjort ett bindande åtagande att tillämpa dem och uppmuntra till att de används. Länderna skall även inrätta en så kallad nationell kontaktpunkt (NKP). Förutom att främja och informera om riktlinjerna skall NKP:n vara ett forum för dialog och kontaktskapande i frågor som rör riktlinjerna och dess implementering. NKP:n skall även bidra till att lösa problem och tvister som uppkommer i samband med tillämpningen av riktlinjerna i enskilda fall.

Sveriges NKP är en trepartssamverkan mellan stat, näringslivsorganisationer och arbetstagarorganisationer. Staten representeras av UD som agerar ordförande i kontaktpunkten. Övriga departement blir inbjudna att delta. Näringslivet representeras av Svenskt Näringsliv och Svensk Handel. Arbetstagarorganisationerna representeras av LO, Saco, TCO, Unionen och IF Metall. Kontakt med Sveriges NKP för OECD:s riktlinjer för multinationella företag sker genom UD (se kontaktinfo på www.regeringen.se/csr).

OECD:s reviderade riktlinjer för multinationella företag från år 2011 finns tillgängliga på engelska och svenska: www.oecd.org/investment/investmentpolicy/48004323.pdf www.oecd.org/daf/inv/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf

4.1.2. FN:s Global Compact

FN:s Global Compact är ett nätverk av företag, organisationer och akademi med huvudkontor i New York. Initiativet syftar till att göra företag uppmärksamma på, och ta ett aktivt ansvar för, tio erkända principer inom områdena mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö samt bekämpning av korruption. Utöver att främja dessa principers integrering i företagets verksamhet, uppmunt- rar Global Compact näringslivets engagemang i bredare FN-initiativ som t.ex. milleniemålen. Initiativet har över 10 000 deltagare, av vilka ca 7 000 är företag. I februari 2013 fanns 143 anslutna svenska företag. Det finns även omkring 100 lokala nätverk som arbetar lokalt och regionalt med frågor om hållbart företagande. Medlemmarna i Global Compact skall årligen kommunicera hur man arbetar utifrån principerna genom en så kallad Communication on progress (COP) där företaget redovisar hur man arbetar med de tio principerna och i övrigt stödjer utvecklingsmålen (här finns en koppling till Global Reporting Initiative, se nästa kolumn).

De tio principerna i FN:s Global Compact:

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

1. stödja och respektera de internationellt erkända mänskliga rättigheterna, och
2. försäkra sig om att företaget inte är delaktigt i brott mot mänskliga rättigheter.

ARBETS- OCH ANSTÄLLNINGSFÖRHÅLLANDEN

3. upprätthålla föreningsfrihet och erkänna rätten till kollektiva förhandlingar,
4. avskaffa tvångsarbete,
5. avskaffa barnarbete och
6. avskaffa diskriminering.

MILJÖ

7. stödja försiktighetsprincipen,
8. främja större miljömässigt ansvarstagande, och
9. uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik.

ANTI-KORRUPTION

10. motarbeta alla former av korruption, inklusive utpressning och bestickning.

Mer detaljerad information om Global Compacts tio principer finns tillgänglig på engelska:

www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html

www.regeringen.se/sb/d/17198/a/209076

4.1.3. FN:s ramverk och vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter

I juli 2005 utsåg FN:s generalsekreterare professor John Ruggie till sin särskilde representant för frågor om företag och mänskliga rättigheter. Ruggie presenterade 2008 sitt ramverk: "Protect, Respect, Remedy". FN gav den särskilde representanten uppgiften att sedan presentera rekommendationer för hur ramverket kunde implementeras. En rekommendation i form av vägledande principer (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights) lades fram och antogs enhälligt av FN:s råd för mänskliga rättigheter i juni 2011.

Ramverket bygger på tre kärnprinciper:

- statens skyldighet att skydda enskilda individer mot att deras rättigheter överträds av tredje part, dvs. privata aktörer, inklusive företag,
- näringslivets ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna samt
- tillgång till effektiva rättsmedel för dem som anser sig drabbade av kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

De vägledande principerna riktar sig till alla stater och alla företag och avser skyddet för alla internationellt erkända mänskliga rättigheter. Internationellt erkända rättigheter framgår av FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, samt ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet. Exempel är föreningsfrihet; avskaffande av tvångs- och barnarbete; rätt till icke-diskriminering; rätt till en säker arbetsmiljö.

Stater har blivit ombedda att implementera de vägledande principerna nationellt och företag att utgå ifrån principerna i sitt arbete med mänskliga rättigheter. Som ett minimum bör företag respektera internationellt erkända mänskliga rättigheter. Med uttrycket ”ansvar att respektera mänskliga rättigheter” menas att företag ”bör undvika att kränka andras mänskliga rättigheter och åtgärda en negativ påverkan som det kan vara inblandat i”. Det kan ses som ett moraliskt ansvar för att svara upp mot samhällets förväntningar.

Alla företag berörs av ramverket. Oavsett storlek, sektor, verksamhetskontext, ägarförhållanden och struktur har man en skyldighet att arbeta med dessa frågor. För att kunna ta ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna bör företag göra ett policyåtagande på högsta nivå (styrelse eller vd) för att respektera mänskliga rättigheter samt ha en process för due diligence (konsekvensanalys) inom mänskliga rättigheter. Detta för att kunna identifiera, förhindra, mildra och ta ansvar för inverkan på mänskliga rättigheter, samt kunna gottgöra negativ inverkan på mänskliga rättigheter som de orsakat eller bidragit till.

FN:s ramverk och vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter finns tillgänglig på engelska: www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

4.1.4. ILO:s trepartsdeklaration om rättigheter i arbetslivet

Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization; ILO) är FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor. Med sin trepartiska uppbyggnad är ILO unik inom FN-systemet. Den innebär att representanter för arbetsgivare och arbetstagare deltar i ILO-arbetet på samma villkor som regeringsföreträdare. 1977 antogs ILO:s trepartsdeklaration om principer rörande multinationella företag och arbetsmarknaden. Denna deklaration har stötts såväl av medlemsländerna i OECD, som av medlemmar i ILO och av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. ILO-deklarationen fastslår principer inom arbetsmarknads-, social- och arbetsrättslagstiftningen som regeringar och arbetsmarknadens parter rekommenderas att beakta. I de fall dessa principer anknyter till OECD:s riktlinjer för multinationella företag är de parallella.

ILO-deklarationen finns tillgänglig på engelska:

www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_094386/lang--en/index.htm

4.2. Initiativ från privata organisationer

4.2.1. GRI – Hållbarhetsrapportering

Hållbarhetsrapportering är den rapport som företagen tar fram för att berätta och redovisa om sitt arbete och om risker och möjligheter kring hållbart företagande kopplade till bolagets affärsverksamhet. Rapporten publiceras ofta i samband med årsredovisningen. Rapporten utgör ett underlag för interna och externa intressenter, som t.ex. anställda, ägare och ideella organisationer, för att förstå hur företaget arbetar med hållbarhetsfrågor.

Ett av de vanligaste instrumenten att rapportera enligt är Global Reporting Initiative (GRI). GRI är ett globalt ramverk för hållbarhetsrapportering som möjliggör för företag att mäta, följa upp och jämföra den långsiktiga hållbarheten av företagets verksamhet och dess påverkan på samhället. Samtliga företag med statligt ägande i Sverige är sedan år 2007 ålagda att rapportera i hållbarhetsfrågor i enlighet med GRI:s ramverk.

I maj 2013 lanserade GRI den fjärde generationens ramverk för hållbarhetsrapportering – GRI G4. Ramverket är resultatet av en omfattande intressentdialog och stor vikt i det nya ramverket läggs på att bolag inte

rapporterar om allt utan inriktar rapporteringen på de frågor som är mest väsentliga för bolaget ur ett hållbarhetsperspektiv. Det finns även tydligare krav på transparens och kartläggning av värdekedjan och tuffare krav på beskrivning av styrning och nyckeltal för leverantörer.

GRI:s hemsida: www.globalreporting.org

4.2.2. Vägledning för socialt ansvarstagande – ISO 26000

ISO 26000 är en privat internationell vägledning för socialt ansvarstagande framtagen av International Organization for Standardization (ISO) under ledning av Swedish Standards Institute (SIS) och Brazilian Association of Technical Standards (ABNT). ISO 26000 kan användas av alla typer av företag och organisationer, oavsett storlek eller geografiskt läge. Standarden är avsedd att uppmuntra företag och organisationer att följa frivilliga riktlinjer för att bidra till en hållbar framtid och kan användas i både offentlig och privat sektor. ISO 26000 bygger på grundläggande principer för socialt ansvarstagande: transparens; etiskt uppförande; respekt för intressenternas intressen; respekt för rättsstatens principer; respekt för internationella uppförandenormer; samt respekt för de mänskliga rättigheterna. ISO 26000 innehåller även en definition av vad socialt ansvarstagande är.

ISO 26000 har i dagsläget (augusti 2013) antagits som nationell standard i ca 60 länder. ISO 26000 leder inte till någon certifiering till skillnad från andra ISO-standarder, men ett antal länder har tagit fram egna certifieringsordningar och i Sverige har SIS tagit fram en egendeklaration som kan användas av de som använder sig av ISO 26000.

www.sis.se/tema/iso26000/

www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm

4.3. Initiativ inom EU och Norden

4.3.1. EU-kommissionens strategi för CSR

Det blir allt vanligare med ett mer strategiskt och systematiserat arbete för CSR från internationella organisationer och nationella regeringar. På regional nivå finns en EU-strategi för CSR som antogs av Europeiska kommissionen i oktober 2011. På EU-nivå är det tydligt att man anser att CSR är ett viktigt verktyg för att uppnå målen

i den så kallade EU2020-strategin om smart, hållbar och inkluderande tillväxt, vilken är EU:s tillväxtstrategi 2010–2020. Nästan samtliga av EU:s 28 medlemsstater avser ta fram en nationell handlingsplan för CSR och arbetar aktivt med nationellt CSR-arbete.

EU-strategin avser perioden 2011–2014 och täcker åtgärder inom åtta huvudområden; synliggöra företagens sociala ansvar och sprida god praxis; stärka och mäta förtroendet för företagen; bättre självreglering och samreglering; belöna hållbart företagande; bättre information från företagen om sociala och miljömässiga hänsyn; mer av företagens sociala ansvar i utbildning och forskning; vikten av nationella, regionala och lokala åtgärder; bättre överensstämmelse mellan europeiska och globala strategier för företagens sociala ansvar.

EU avser att anpassa sin politik för att främja hållbart företagande till följande internationellt erkända principer och riktlinjer, som enligt EU utgör en global ram:

- OECD:s riktlinjer för multinationella företag,
- FN:s Global Compact,
- FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter,
- ILO:s trepartsförklaring om multinationella företag och socialpolitik, samt
- den vägledande ISO-standarderna om socialt ansvarstagande (ISO 26000).

I strategin är det främst två uppgifter som riktar sig till enskilda stater – att ta fram en nationell lista på åtgärder och/eller en nationell handlingsplan på hur nationellt CSR-arbete kan främja målen i EU2020-strategin samt att ta fram en plan för hur FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter skall implementeras nationellt.

Ytterligare en aviserad åtgärd av intresse för nationella regeringar är det lagförslag som Europeiska kommissionen i april 2013 har lagt gällande rapporteringskrav för större företag att lämna icke-finansiell information och information om mångfaldspolitik i sin årsredovisning. Detta lagförslag kommer att förhandlas i rådet och i Europaparlamentet.

EU:s CSR strategi finns tillgänglig på svenska:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:SV:PDF>

4.3.2. Nordisk strategi för CSR

På nordisk nivå antogs en gemensam nordisk strategi för CSR av Nordiska Ministerrådet. Den nordiska CSR-strategin lanserades i oktober 2012.

Strategin har två övergripande mål: att stärka det nordiska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft på hållbarhetsområdet samt att stärka det nordiska samarbetet internationellt i förhållande till CSR.

Detta skall ske genom att fokusera på tre områden:

- främja användningen av internationellt erkända standarder och riktlinjer, särskilt OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter samt ISO 26000,
- uppmärksamma risker och möjligheter i den globala värdekedjan, samt
- stärka rapportering och kommunikation från företag i syfte att möta upp förväntningar från deras intressenter.

Den nordiska strategin finns på svenska:

www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2012-755



Statens roll som ansvarstagande aktör

5.1. Handelspolitiken och exportfrämjandet

Sverige är en stark förespråkare för frihandel och hållbar utveckling i hela världen. Detta förutsätter såväl globala frihandelsregler som effektiva nationella system för att säkerställa respekt för internationella åtaganden inom områden som mänskliga rättigheter, miljö, arbetsvillkor och anti-korruption och ett hållbart företagande på global nivå. Det statliga näringslivs- och handelsfrämjandet går hand i hand med andra centrala delar av svensk utrikespolitik, som främjandet av mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning. Sveriges handels- och investeringsfrämjande ska präglas av hög etisk standard. Sverige och svenska företag ska kunna tjäna som förebilder för hur sociala och miljömässiga ansvarsfrågor kan integreras i affärsverksamheten och utnyttja detta som en konkurrensfördel. Hållbara företag stärker Sverige bilden.

Staten kan på olika sätt informera, uppmuntra och bistå företagen i deras arbete. Inom exportfrämjandet instrueras Exportkreditnämnden samt Business Sweden (f.d. Exportrådet resp. Invest Sweden) att informera om hållbart företagande inklusive de olika normerna och riktlinjerna. Exportkreditnämnden instrueras också att följa OECD:s rekommendation om gemensamt förhållningssätt vid statsstödda exportkrediter och miljö samt mänskliga rättigheter – due diligence (Common Approaches) och OECD:s regler om anti-korruption. Svensk Exportkredit (SEK) följer Common Approaches och OECD:s regler inom anti-korruption. SEK har skrivit under FN:s Global Compact och arbetar med hållbarhetsansvar vid kreditgivning inom fokusområdet hållbar finansiering. SEK:s ambition är att tillse att projekt och verksamheter bolaget finansierar uppfyller internationell standard inom affärsetik, miljö och socialt ansvar.

Frihandel är en förutsättning för en god ekonomisk tillväxt och utveckling. Det är angeläget att främja näringslivet som ett verktyg för samhällelig utveckling. Det är angeläget att svenska företag också är närvarande och arbetar enligt principer om hållbart företagande på marknader med svag reglering. Just på marknader där regeringar inte har anslutit sig till internationella normer samt sociala och miljömässiga standarder är det av särskilt stor vikt.

- UD och utlandsmyndigheterna arbetar aktivt genom att via seminarier och work-shops på utländska marknader uppmärksamma, informera och utbyta best-practices gällande hållbart företagande med målsättningen att göra skillnad i människors vardag.
- UD arbetar aktivt via den nationella kontaktpunkten (NKP) för OECD:s riktlinjer liksom via s.k. offentlig diplomati (bl.a. twitter, @swedenoncsr) för att sprida information och kunskap om hållbart företagande.
- Sverige har slutit Memorandum of Understanding (MoU) med flera länder om ett mer strukturerat samarbete om CSR. Ett exempel är det bilaterala avtal som finns mellan Kina och Sverige och där ett särskilt CSR-center knutits till Sveriges ambassad i Peking.
- Business Sweden ska beakta OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter inom såväl den grundläggande exportservicen, kompetensutvecklingen för företagen som det riktade exportfrämjandet och aktivt verka för att informera och stimulera företagen i arbetet med hållbart företagande enligt vedertagna globala riktlinjer.
- Exportkreditnämnden ska vidareutveckla arbetet med frågor inom ramen för hållbart företagande och informera kunderna om OECD:s uppdaterade riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Exportkreditnämnden ska följa de regler som har fastställts inom OECD beträffande antikorruption (OECD Rekommendation) och miljö/sociala frågor (Common Approaches).
- Svenska institutets (SI) Managementprogram är en ledarskapsutbildning för unga ledare från Europa, Kina och Indien. Genom att erbjuda personer på ledande positioner – etablerade näringslivsprofiler och opinionsbildare inom privat och offentlig sektor – ett kvalificerat ledarskapsprogram inom CSR samlar SI personer som är intresserade av att driva dessa frågor vidare i sina respektive verksamheter. Samtidigt skapas ett nätverk inom hållbarhet och näringsliv där Sverige är en aktiv och naturlig part.
- Regeringen lämnade i april 2012 ägaravisningar till SEK där det framgår att SEK i sina kreditbedömningar ska ta hänsyn till förhållanden som miljö, korruption, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och annan relevant hänsyn. Bolaget ska också delta i arbetet med ansvars-

frågor i linje med FN:s Global Compact. I svenska statens ägarpolicy för företag med statligt ägande skrivs att företag med statligt ägande ska agera föredömligt inom hållbar utveckling samt årligen redovisa sitt hållbarhetsarbete enligt redovisningsstandarden Global Reporting Initiative (GRI).

Det är viktigt att komma ihåg att EKN, SEK och Business Sweden verkar utifrån skilda förutsättningar och ramar. Det faktum att EKN är en myndighet, SEK ett av staten helägt aktiebolag och Business Sweden endast delvis ägs av staten, gör att möjligheterna och verktygen för att styra verksamheterna skiljer sig åt på många sätt. Likaså är deras verksamhet olika sinsemellan.

EKN:

www.ekn.se/sv/CSR/Ansvarsfullt-foretagande

Business Sweden:

www.business-sweden.se/Om-oss/Om-Business-Sweden/CSR/

Svenska institutet (SI):

www.si.se/Svenska/Innehall/Stipendier-och-utbyte/Ledarskapsprogram/Managementprogram

SEK:

www.sek.se/sv/Om-SEK/Samhallsansvar/

5.2. Bolag med statligt ägande

Den svenska staten äger 53 bolag, vars totala värde 2013 uppgår till ca 570 miljarder kronor. Statens bolagsstyrning syftar till att säkra ett långsiktigt värdeskapande i bolag med statligt ägande och i förekommande fall verka för att de beslutade samhällsuppdragen uppfylls.

För företag med statligt ägande finns särskilda krav och förväntningar från ägaren inom området hållbart företagande, vilka återfinns i statens ägarpolicy för bolag med statligt ägande. I ägarpolicyen återfinns ett krav på att styrelserna definierar och fastställer hållbarhetsmål och integrerar hållbart företagande i sin affärsstrategi. Fr.o.m. 2014 kommer hållbarhetsmålen, på ett liknande sätt som idag sker för de ekonomiska målen, att följas upp i ägardialogen mellan styrelsen och ägaren. Bolag som ägs till 100 procent av den svenska staten ska enligt ägarpoli-

cyn följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag, de tio principerna i FN:s Global Compact och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. I övriga bolag med statligt ägande ska svenska staten verka för att ägarpolicyen efterlevs.

FN:s ramverk och vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter är ett explicit tillägg i ägarpolicyen för år 2012.

I syfte att driva hållbarhetsarbetet framåt och verka för transparens och en öppen dialog gentemot ägaren och bolagens övriga intressenter har staten sedan 2007 ett uttryckligt krav på bolag med statligt ägande att hållbarhetsrapportera i enlighet med den internationella rapporteringsstandarden Global Reporting Initiative (GRI). Staten planerar att även fortsättningsvis ställa krav på hållbarhetsrapportering enligt GRI från företagen med statligt ägande.

Utöver de internationella riktlinjer som bolag med statligt ägande ska följa vad gäller miljöhänsyn, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, anti-korruption och affärsetik, inkluderas även jämställdhet och mångfald i området hållbart företagande i statens ägarpolicy. Det innebär bl.a. att bolagens styrelser och ledningar ska vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet och att bolagen beaktar mångfaldsfrågor i sin verksamhet och personalpolitik. Målsättningen är att könsfördelningen bland styrelseledamöterna ska vara jämn. År 2012 var 49 % kvinnor och 51 % män av styrelseledamöterna i de statligt helägda bolagen. Av bolagens styrelseordförande var 41 % kvinnor.

- Styrelserna i samtliga 53 statligt ägda bolag har fått i uppdrag att under år 2013 fastställa hållbarhetsmål och att integrera dessa i affärsstrategin. Målen ska vara relevanta för affärsverksamheten, utmanande, få och övergripande, uppföljningsbara, samt tydliga och enkla att kommunicera.
- Från 2014 kommer staten som ägare att följa upp de statligt ägda bolagens respektive hållbarhetsmål.
- Finansdepartementet har initierat och varit projektledande för en rapport som publicerades sommaren 2013 om de internationella riktlinjerna från OECD och FN i syfte att underlätta för bolag med statligt ägande att efterleva statens ägarpolicy.
- Finansdepartementet har haft dialog med samtliga styrelseledamöter och vd:ar i de 53 bolag kring ägarens förväntningar kring hållbart företagande. Vid de olika mötena presenterade ett antal ordföranden och vd:ar

sina tankar och initiativ kring området hållbart företagande och det gavs stort utrymme för dialog mellan inbjudan deltagare och representanter från ägaren.

- Fyra gånger per år bjuder Finansdepartementet in representanter ifrån samtliga bolag som arbetar operativt med frågan för att diskutera olika risker och möjligheter kopplade till hållbart företagande samt ger bolagen utrymme för erfarenhetsutbyte.

5.3. Social innovation och samhälls-entreprenörskap

CSR, social innovation och samhällsentreprenörskap kan vara en del av lösningen på hur hållbar utveckling i ekonomisk, social och ekologisk mening kan ske. Här återfinns områden med framtida tillväxtpotentialer genom effektiviseringar i samhället via tjänster och sociala innovationer. Positiva effekter vid sidan av den allmänna samhällsnyttan kan vara sänkta kostnader för företagen genom minskad resursförbrukning, stärkt varumärke och utvecklandet av nya produkter och tjänster.

- Tillväxtverket bedriver två program som har bäring på social innovation: ett om kooperativ utveckling och ett om socialt företagande. Programmet om kooperativ utveckling syftar till att erbjuda rådgivning, utbildning och information om start och utveckling av kooperativa och arbetsintegrerande sociala företag. Tillväxtverket avsätter årligen ca 34 miljoner kronor för ändamålet. Programmet om socialt företagande består av insatser för att stimulera samhällsentreprenörskap och utvecklingen av sociala innovationer.
- Social innovation och samhällsentreprenörskap lyfts särskilt i den nationella innovationsstrategin som regeringen presenterade hösten 2012. I strategin framhåller regeringen att det är angeläget att förstå och utveckla förutsättningarna för social innovation och entreprenörskap eftersom de kan fylla en viktig funktion i att möta globala såväl som regionala samhällsutmaningar. Detta eftersom social innovation och samhällsentreprenörskap i hög grad handlar om människors drivkraft, att utifrån sociala eller miljömässiga behov i den verklighet man lever i, ta vara på möjligheter man identifierar för att skapa en positiv samhällsutveckling på lokal, regional, nationell eller globalnivå.

I strategin pekar man även på social innovation och samhällsentreprenörskap som viktiga för att nå nya marknader, eftersom det finns ett allt större fokus på affärer och investeringar med syfte att åstadkomma önskvärda samhällsförändringar. Bland annat handlar det om insikten att den del av världens befolkning som har lägst inkomster, trots sin begränsade individuella köpkraft har stora behov, och tillsammans utgör stora marknader.

Vikten att utveckla förutsättningarna för social innovation och samhällsentreprenörskap ses även som viktig då de får allt större insteg på marknader som formas i gränslandet mellan tjänster som tidigare utförts i offentlig regi, men som nu i allt högre utsträckning erbjuds i privat regi.

5.4. Utvecklingsarbetet

Allt bistånd, med direkt eller indirekt koppling till näringslivet, ska bidra till att uppnå biståndsmålet samt utgå från principer om effektivitet och hållbart företagande, inkl. respekt för mänskliga rättigheter. Två perspektiv ska genomsyra allt svenskt utvecklingssamarbete: fattiga människors perspektiv på utveckling och rättighetsperspektivet.

Genom sin verksamhet kan näringslivet bidra till att målet för det svenska biståndet nås. Företag bidrar också till genomförandet av biståndet genom att vara leverantör av varor, tjänster och anläggningar, som rådgivare och dialogpartner och som finansär.

Hållbart företagande kan leda till ömsesidiga fördelar utöver det bidrag till utveckling som näringslivet står för genom exempelvis sysselsättning och skatter. Det handlar om bl.a. utvecklingen av en grön ekonomi, demokrati och mänskliga rättigheter, bekämpning av korruption, jämställdhet och social inkludering. För biståndet är CSR inte en sidofråga utan ett verktyg för att arbeta med dessa områden och engagera olika aktörer i arbetet för att uppnå biståndets övergripande mål. Några exempel på Sidas instrument med direkt koppling till näringslivet är: utvecklingslån och garantier, Public Private Development Partnerships och Challenge funds. Genom Drivers of Change stöder Sida organisationer som driver privatsektorförändringar inom områden som t.ex. hållbart företagande. Syftet med samarbetsformen är att verka för en transformering av marknader och produktionsmetoder mot högre hållbarhet.

Styrningen av Sidas samverkan med näringslivet anger att internationella normer och riktlinjer ska följas och Sida utgår ifrån FN:s ramverk, FN:s Global Compact och OECD:s riktlinjer. Myndigheten har tagit fram Riktlinjer för Sidas arbete med företags samhällsansvar (CSR) och utarbetat system för due diligence för samverkan med företag. Sidas riktlinjer för upphandling inkluderar mänskliga rättigheter. Uppföljning och rapportering av insatsers resultat (och utfall av risk- och konsekvensbedömningar) inom områdena miljö, jämställdhet, mänskliga rättigheter, korruption, övrig social påverkan samt finansiella resultat är integrerat i Sidas ordinarie processer.

Swedfunds uppdrag är att medverka till fattigdomsminskning genom hållbart företagande. Swedfund är en utvecklingsfinansiär som arbetar tillsammans med näringslivet, för att genomföra investeringar där tillgången till kapital och kunskap på den privata marknaden är begränsad. Utöver de riktlinjer som Swedfund tillämpar i egenskap av statligt bolag, har bolaget attesterat FN:s Global Compact och FN:s principer för ansvarsfulla investeringar, UNPRI. I Swedfunds årliga Hållbarhets- och Årsredovisning framgår vilka övriga policys och riktlinjer bolaget följer. Portföljbolagen förbinder sig därutöver att tillämpa ett flertal internationella ramverk och konventioner. Ägaren (dvs. staten) har i ägaravisningen till Swedfund förtydligat att dess investeringar ska ske i enlighet med internationella normer och principer för ansvarsfulla investeringar.

- Miljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorrup­tion, affäretik, jämställdhet och mångfald definierar hållbart företagande och är alla integrerade i Swedfunds verksamhet inom ramen för ESG-kriteriet (Environmental, Social and Governance) hållbarhet. Swedfund följer bl.a. upp sitt arbete med ESG-frågor genom platsbesök och årliga enkäter. I hållbarhetsredovisningen redovisas bl.a. svaren vad gäller minimilön, anslutningsrätt till fackföreningar och reglerad arbetstid.
- Under 2012 beslutade Swedfunds styrelse att bolaget ska definiera strategiska hållbarhetsmål. Under 2013 kommer Swedfunds strategiska hållbarhetsmål att fastställas, för att sedermera följas upp och redovisas 2014.
- Sida har 2013 lanserat ett due diligence verktyg för hållbarhetsbedömning för privata aktörer som man samverkar med. Verktyget heter "Sida Sustainability Screening Framework (SSSF)".

5.5. Offentlig upphandling

Inom EU förhandlas nya direktiv om offentlig upphandling som bl.a. handlar om att ge upphandlare bättre möjligheter att använda offentlig upphandling till stöd för gemensamma samhällliga mål, såsom skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet, kampen mot klimatförändringar, främjande av innovation, sysselsättning och social integration samt säkerställande av bästa tänkbara villkor för tillhandahållande av sociala tjänster av hög kvalitet. Regeringens preliminära ståndpunkt är att det är positivt att EU-kommissionen i sina förslag utvecklar möjligheterna och friheterna att beakta strategiska hänsyn som miljö- och sociala och livscykelkostnader liksom att upphandla innovativt och genom e-upphandling.

- Det statliga bolaget AB Svenska Miljöstyrningsrådet, vars verksamhet syftar till att främja en frivillig förbättring av näringslivets och den offentliga sektorns miljöarbete, har som en av sina huvuduppgifter att förvalta och utveckla system för hållbar offentlig upphandling och i övrigt professionell upphandling. Denna ska baseras på bolagets uppdrag att administrera det internetbaserade verktyget för ekologiskt hållbar upphandling (EKU-verktyget) som numera kallas Miljöstyrningsrådets Upphandlingskriterier.
- Miljöstyrningsrådet har bland annat utarbetat ett verktyg för socialt ansvarstagande inom offentlig upphandling (CSR-kompassen): www.csr-kompassen.se
- Regeringen arbetar aktivt med frågor kring miljöanpassad offentlig upphandling. I sitt slutbetänkande Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling (SOU 2013:12) har Upphandlingsutredningen 2010 föreslagit att kriterieverksamheten avseende sociala krav och hänsyn i offentlig upphandling ska utvecklas. Regeringskansliet kommer att följa upp utredningens förslag.





Främjandet av hållbart företagande

6

Som nämnts ovan är företagens primära uppgift ett långsiktigt värdeskapande som kommer ägarna, kunderna och samhället i stort till del. Allt fler intressenter, t.ex. kunder och konsumenter, har en förväntan på att företagen agerar hållbart i sin affärsverksamhet. Regeringen uppmuntrar detta och vill stödja företagen att uppnå detta mål.

Nedan följer en kort genomgång av hur regeringen arbetar och avser att arbeta inom de fyra huvudområdena för hållbart företagande (mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och anti-korruption). Förhoppningen är att detta kan stödja den privata sektorn att agera enligt principer för hållbart företagande.

- Regeringen anser att det är väsentligt att svenska företag har de internationella riktlinjerna på området som en utgångspunkt i sitt arbete med hållbart företagande.
- Regeringen (Utrikesdepartementet) avser att under 2013 arrangera en nationell konferens på temat hållbart företagande i syfte att främja och informera företag och andra intressenter om bl.a. vikten och värdet av att arbeta aktivt med frågor kring mänskliga rättigheter och anti-korruption.
- Regeringen vill föra en dialog med företag och deras intressenter i samhället kring frågor som rör hållbart företagande.
- Regeringen har en roll i att driva på utvecklingen mot en större öppenhet från företag i hållbarhetsfrågor, genom bl.a. relevant rapportering om väsentliga risker och möjligheter, utmaningar, mål och resultat. FN:s milleniemålspanel och EU-kommissionen har nyligen lagt förslag i denna riktning.
- Regeringen (Finansdepartementet) integrerar hållbart företagande i ägarstyrningen av bolag med statligt ägande; för en kontinuerlig dialog med dessa styrelser och driver ett nätverk för operativt verksamma i bolag med statligt ägande vars syfte är att lyfta enskilda frågor och fördjupa debatten i frågor kring hållbart företagande.

6.1. Mänskliga rättigheter

Det är i första hand varje lands regering som har skyldighet att säkerställa att de mänskliga rättigheterna upprätthålls i praktiken genom ett fungerande rättsväsende, lagstiftning, undervisning, socialt stöd och andra åtgärder. Hela den offentliga förvaltningen, liksom domstolarna, har ett ansvar för att de mänskliga rättigheterna respekteras. I Sverige skyddas de mänskliga rättigheterna främst

genom de tre grundlagarna: regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Mer information om mänskliga rättigheter finner du på regeringens webbplats. Där finns även länkar till UD:s rapporter om situationen för mänskliga rättigheter i andra länder: www.manskligarattigheter.se

Enbart stater kan ställas till svars för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Regeringen anser det väsentligt att företag respekterar de mänskliga rättigheterna i all sin verksamhet.

FN:s råd för mänskliga rättigheter antog 2011 vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (det s.k. Ruggie ramverket). Sverige har under 2013 inlett arbetet med att implementera dessa principer nationellt.

- Ett internt arbete inom Regeringskansliet har inletts där berörda departement gör en inventering av hur svensk lagstiftning svarar upp mot de vägledande principerna som riktar sig mot stater. Inom ramen för detta arbete har även möten hållits med representanter från företag respektive civilsamhället.
- Regeringen ålägger de viktigaste aktörerna som med statliga medel stöder svenska företags internationalisering att på olika sätt uppmärksamma företagen på mänskliga rättigheter och följa internationella riktlinjer och rekommendationer på området, inklusive de vägledande principerna.
- Regeringen anser det väsentligt att alla svenska företag respekterar de mänskliga rättigheterna, inklusive de grundläggande ILO-konventionerna om rättigheter i arbetslivet, i all sin verksamhet. Samtidigt uppmuntrar regeringen företagen att i sitt arbete med mänskliga rättigheter utgå ifrån FN:s vägledande principer, vilka utgör en god grund att arbeta utifrån.
- Sverige stödjer även den globala implementeringen av de vägledande principerna genom finansiellt stöd till flera olika tongivande internationella aktörer inom området.

EU-kommissionen har tagit fram en vägledning för SME:s gällande mänskliga rättigheter baserat på FN:s vägledande principer:

www.ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/human-rights/index_en.htm

EU-kommissionen har 2013 publicerat specifika vägledningar för tre olika sektorer tillsammans med organi-

sationerna Shift och Institute for Human Rights and Business. Dessa är: utvinningsindustrin för olja och gas; bemanningsföretag samt ICT-sektorn. Dessa vägledningar återfinns här:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/human-rights/index_en.htm

Information kring företag och mänskliga rättigheter finns även på FN:s Global Compacts hemsida:

www.human-rights.unglobalcompact.org/

6.2. Frihet på nätet

En viktig svensk fråga inom ramen för hållbart företagande är frihet på nätet. Frihet på nätet är ett utrikespolitiskt initiativ med målsättningen att tydliggöra att de mänskliga rättigheterna även gäller på internet. Syftet är att bidra till att stärka det internationella ramverket för mänskliga rättigheter, för alla, överallt. Regeringen utgår ifrån principen om att samma rättigheter gäller online som offline. Samma rättigheter, ansvar och skyldigheter som åläggs individer och stater i den fysiska världen bör också gälla i den digitala världen. På svenskt initiativ är friheten på nätet även inkluderat i OECD:s reviderade riktlinjer för multinationella företag från 2011.

Tyvärr kan vi se hur begränsningar, övervakning, kontroll och filtrering förekommer, vilket också leder till att människor övervakas och fängslas i strid med de mänskliga rättigheterna. Idag är många människor frihetsberövade för att ha uttryckt sina åsikter via nätet. Sverige anser inte att det behövs nya mänskliga rättigheter för den digitala världen. Men det finns ett behov att tydliggöra vad de mänskliga rättigheterna innebär i en internet-kontext.

När vi talar om mänskliga rättigheter på nätet är yttrande- och informationsfriheten central. Det internationella ramverket för mänskliga rättigheter slår fast att människor har rätt att söka, ta emot och dela med sig information oberoende av medium eller gränser (FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna artikel 19, samt FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, artikel 19). Denna rättighet, som endast får begränsas i vissa angivna fall, är del av den internationella sedvanerätten, vilket innebär att den är bindande för alla stater. Att artikel 19 är tillämplig på nätet har slagits fast i ett uttalande av Kommittén för

mänskliga rättigheter, den expertkommitté som övervakar tillämpningen av nämnda konvention.

Företag verksamma inom ICT-sektorn (information och kommunikationssektorn) spelar en viktig roll i att främja respekten för mänskliga rättigheter och friheten på nätet. Detta berör hela ICT-sektorn och deras affärspartners och leverantörer, inklusive investerare.

I praktiken är det regeringars uppgift att säkerställa respekten för de mänskliga rättigheterna och företagen har en skyldighet att följa lagen där de verkar. Därtill har företagen ett moraliskt ansvar för att deras agerande inte underminerar eller står i strid med de mänskliga rättigheterna (t.ex. yttrandefriheten eller rätten till privatliv). Ibland kan internationella ramverk och nationell lagstiftning stå i strid med varandra vilket försvårar för företagen i deras arbete med mänskliga rättigheter online. Det kan i ett sådant fall underlätta för företagen att vara transparenta med de krav som de åläggs att följa ifrån staten och hur man arbetar för att de mänskliga rättigheterna ska följas.

Sverige uppmuntrar tillkomsten av frivilliga riktlinjer som arbetas fram i dialog med berörda parter i syfte att ge enkel och konkret vägledning. Till exempel har företagen gått samman i gemensamma nätverk, liksom att det på EU-nivå tas fram specifika implementeringsplaner för FN:s vägledande principer om företagande och mänskliga rättigheter för ICT-sektorn.

I juni 2012 lade Sverige, tillsammans med en tvärregional grupp av länder, fram en resolution om friheten på nätet i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Resolutionen antogs med konsensus.

- Sverige arrangerade i maj 2013 för andra året i rad en internationell konferens på temat frihet på nätet i relation till global utveckling:

www.stockholminternetforum.se

6.3. Arbets- och anställningsförhållanden

Från svensk sida har utgångspunkten för arbetsrättsliga frågor varit Internationella arbetsorganisationens (ILO:s) kärnkonventioner som bland annat behandlar frågor om tvångsarbete, förenings- och organisationsrätt för arbetstagare och arbetsgivare, rätt att sluta kollektivavtal, lika lön, förbud mot diskriminering och förbud mot barnarbete. ILO:s kärnkonventioner är bindande och det finns en uppföljningsmekanism inom ILO.

- Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter. DO utövar tillsyn bl.a. över att arbetsgivare bedriver ett aktivt arbete för att upprätthålla lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, och särskilt motverka diskriminering i arbetslivet på sådana grunder. Det ingår därmed indirekt i DO:s uppdrag att främja det nationella arbetet för hållbart företagande.
- Den svenska arbetsrättsliga lagstiftningen möjliggör att arbetsmarknadens parter genom kollektivavtal kan avvika från lagstiftningen, vilket ger en flexibilitet att anpassa arbetsvillkoren till de förhållanden som råder inom en specifik bransch eller arbetsplats. På områden där lagstiftning saknas kan arbetsmarknadsparterna genom kollektivavtal komma överens om andra åtaganden som ger möjlighet till socialt ansvarstagande på det sätt som passar för varje företag och bransch.
- Sverige har i den nationella handlingsplanen för arbetsmiljö som gäller för åren 2010–2015 pekat på de positiva effekter som en bra arbetsmiljö kan ha inte minst för verksamheternas lönsamhet och konkurrensförmåga. I handlingsplanen lyfts också socialt ansvarstagande fram som en drivkraft för arbetsgivare att aktivt öka sin förmåga till organisatorisk mångfald.
- I syfte att stimulera och öka förutsättningarna för företag och offentliga verksamheter att utveckla arbetsmiljön, även utöver de lagstadgade kraven, har regeringen främst satsat på en ökad informations- och kunskapsspridning. Arbetsmiljöverket har getts förstärkta resurser i detta syfte och arbetsmiljöcertifierade arbetsplatser synliggörs på Arbetsmiljöverkets hemsida.

6.4. Miljö

Miljöutmaningarna är globala och internationell miljöpolitik berör idag såväl säkerhetsutveckling som handelspolitik. Miljöproblemens säkerhetspolitiska effekter får allt större uppmärksamhet, till exempel risken för konflikter om vattentillgångar och råvaror.

Miljöarbete hos företag är avgörande för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen och generationsmålet som riksdagen har fastställt. Företagen kan genom sitt CSR-arbete bidra till en bättre miljö såväl nationellt som internationellt. Enligt generationsmålet är det övergrip-

ande målet för miljöpolitiken att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Målet ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att nå önskad miljö kvalitet. För att nå målet krävs en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Inom miljöområdet finns flera initiativ som stödjer CSR-arbetet:

- Exempel på detta är de dialoger med näringslivet som förs inom ramen för klimat- och kemikalieområdet. Arbetet med att ta fram en nationell färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050 är en viktig uppgift. Att komma ner till noll i nettoutsläpp innebär stora krav på samhällsförändringar och därför krävs det en bred och aktiv dialog.
- Inom kemikaliearbetet gav den svenska regeringen i december 2010 den ansvariga myndigheten Kemikalieinspektionen (KemI) i uppdrag att ta fram och genomföra en nationell handlingsplan för en giftfri vardag. Handlingsplanen omfattar bl.a. att etablera dialoger med prioriterade branscher för att främja företagens arbete med produktval för att undvika farliga ämnen. Kemikalieinspektionen har prioriterat frågor om företags eget arbete med att byta ut farliga ämnen. De branscher som är involverade i arbetet är leksaks-, kosmetika- och textilbranscherna. Branscherna deltar i dialoger och har kommit överens om uppföljningsbara mål avseende information och utbildningsinsatser samt substitution.
- Naturvårdsverket presenterade år 2013 Sveriges nationella avfallsplan och program för förebyggande av avfall. Planen innehåller mål och åtgärder för fem prioriterade områden. En omfattande samrådsprocess med berörda aktörer på avfallsområdet ligger till grund för planen. För att nå målen krävs samarbete mellan dessa aktörer: kommuner, myndigheter, näringslivet och forskarsamhället. Många åtgärder bygger på frivillighet.
- Sverige och EU har inom SAICM (SAICM är ett globalt forum för samverkan mellan olika aktörer som är intresserade av att uppnå en säker kemikaliehantering) särskilt drivit frågan om behovet av internationellt samarbete om information om kemikalier i varor. Vidare pågår också arbete för att eliminera

bly i färg, samla information om best-practices för farliga ämnen i elektroniska och elektriska produkter, fortsatt informationsutbyte om nanomaterial och nanoteknologier samt om PFC:er (perfluorinated compounds) med övergång till säkrare alternativ. I september 2012 beslutade SAICM:s tredje högnivåmöte att CiP-projektet till år 2015 ska utveckla ett förslag till frivilligt internationellt program för information om ämnen i varor. Programmet ska bland annat innehålla vägledning om vilken information om ämnen i varor som kan vidareförmedlas till aktörer i leverantörskedjan och under varans hela livscykel, samt hur överföringen kan gå till.

- Såväl Naturvårdsverket som IVL Svenska Miljöinstitutet har samarbete med näringslivet i frågor om resurseffektivitet. IVL har etablerat ett centrum för Resurseffektivitet, CERISE, genom vilket utbyte av information och goda exempel sker med en rad större svenska företag. Naturvårdsverket och representanter för näringslivet bildade år 2010 en samverkansgrupp för EU-frågor. Syftet är att bl.a. att analysera vad en fråga betyder för Sveriges miljö och konkurrenskraft, samla kunskap och utbyta erfarenheter och analysera och utreda initiativ från EU-kommissionen och underlätta arbetet med att utforma svenska positioner i kommande förhandlingar i Miljörådet och senare mellan rådet och parlamentet.
- Regeringen anser att det är väsentligt att svenska företag följer OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s Global Compacts principer som verktyg för att hantera miljöutmaningar. Enligt OECD:s riktlinjer bör företagen ta hänsyn till behovet av att skydda miljön och bedriva sin verksamhet på ett sätt som bidrar till en hållbar utveckling. Global Compacts principer är ett verktyg för företag och industrier att möta miljöutmaningar som till exempel avfall, kemikaliehantering och föroreningar.

6.5. Anti-korruption

Korruption är ett globalt fenomen och något som berör stater, företag, internationella organisationer och individer. Det är ett politiskt problem och en maktfråga. Korruption har på några få år gått från att inte vara särskilt omdiskuterat, till att i dag anses som ett av de största sociala problemen av vår tid.

Korruption via mutor är en utbredd företeelse i internationella affärsförbindelser. Den är skadlig då den undergräver gott styrelseskick och ekonomisk utveckling. Den hotar rättsstatens legitimitet, sänker förtroendet för viktiga samhällsinstitutioner och minskar tilltron till marknadsekonomiska processer. Korruption leder till ineffektiv resursallokering och därmed stora välfärdsförluster för samhället. Den hämmar handel och investeringar då företag är mindre intresserade av att satsa i länder eller regioner med utbredd korruption, vilket i sin tur hindrar ekonomisk utveckling och undergräver demokratin. Korruption tenderar att drabba de fattigaste i samhället till förmån för en etablerad elit.

Det internationella samarbetet för att bekämpa korruption har intensifierats under senare år och flera viktiga överenskommelser har ingåtts. Här kan nämnas FN-konventionen mot korruption från 2003 som Sverige ratificerade 2007, OECD-konventionen om bekämpande av mutor av utländska tjänstemän i internationella affärstransaktioner – ratificerad av Sverige 1999, samt två Europaråds-konventioner som båda ratificerades av Sverige under 2004. Sverige fäster stor vikt vid det internationella samarbetet avseende anti-korruption och verkar aktivt för att implementera och sprida konventionernas innehåll till berörda parter.

Sverige har tillsammans med ett antal länder tagit initiativ till och finansierar med årliga bidrag en internetportal – Business anti-corruption portal – med information på engelska, tyska, kinesiska, ryska och arabiska, för företag som söker information om förekomsten av korruption i olika länder, verktyg för due diligence osv.

- Under 2013 kommer anti-korruptionsportalen att utvidgas med 33 länder.
Se mer på www.business-anti-corruption.com
- I Sverige trädde en ny och reformerad mutbrottslagstiftning i kraft den 1 juli 2012. Huvudregeln är att den som tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån, eller lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån, döms för tagande av muta resp. givande av muta till böter eller fängelse i högst 2 år (10 kap. brottsbalken). Genom den nya lagstiftningen har också två nya korruptionsrelaterade brott införts, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott.



Hållbart företagande

– praktiska råd och verktyg

Ökad internationalisering och globalisering innebär att svenska företag är verksamma i allt fler länder och även i länder där synen på och respekten för t.ex. mänskliga rättigheter skiljer sig från den svenska synen och internationellt erkända normer. Regeringen anser dock inte att den primära frågan är om svenska företag generellt bör vara verksamma på den typen av marknader utan snarare hur företaget bör agera. Verksamhet på denna typ av marknader ställer dock högre krav på att företag är medvetna om de utmaningar och etiska dilemman man kan komma att ställas inför. Därför är det viktigt att göra en systematisk genomgång av potentiella risker och ha en aktiv dialog med sina intressenter.

Utrikesdepartementets roll i arbetet med CSR-frågor är dels att representera Sverige i internationella organisationer som arbetar med CSR-frågor, dels vara en diskussionsplattform och kunskaps- och informationsspridare. Fokus ligger idag på att omsätta de riktlinjer som finns på området för hållbart företagande i praktiken och försöka göra skillnad i de länder där svenska företag är verksamma. I detta arbete samarbetar UD i Stockholm nära med våra utlandsmyndigheter.

Utlandsmyndigheterna har en roll att spela genom att ha kunskap om det generella läget på marknaden och vara en dialogpartner till svenska företag på plats. Företag kan även alltid kontakta gruppen Hållbart företagande på UD (www.regeringen.se/csr) om frågor eller problem uppkommer utomlands.

CSR-utvärderingsverktyg för svenska företag på utländska marknader

Nedan finns en icke uttömmande lista på konkreta CSR-verktyg som svenska företag kan använda sig av i sin verksamhet, särskilt på marknader där kapacitet och efterlevnad av internationella normer är begränsad. De olika verktygen riktar sig både till små, medelstora och stora företag och syftet med dem är ofta att underlätta för företag att utvärdera sig själva när det gäller hur väl de följer internationella standarder för hållbart företagande för att minimera risken att de bryter mot de etiska riktlinjerna.

Generellt CSR-utvärderingsverktyg

Global Compact Self-Assessment Tool är ett bra verktyg att börja med då det riktar sig till både små, medelstora och stora företag inom alla sektorer och hjälper företag att analysera sina styrkor och svagheter i förhållande till FN:s Global Compacts tio principer om de mänskliga rättigheterna, arbetsrätt, miljö och anti-korruption. Företaget kan spara sina svar och använda resultaten för ytterligare uppföljning, benchmark-mätningar och rapportering. Formuläret är avsett att användas för internt bruk och svaren är till för att identifiera på vilka områden företaget kan förbättra sig vad gäller hur väl företaget följer Global Compacts principer.

Verktyget är på engelska och är tillgängligt gratis online på FN:s Global Compacts hemsida.

Utvärderingsverktyg för mänskliga rättigheter

Danska institutet för mänskliga rättigheter (DIHR) har utvecklat verktyg som kan användas av företag för att utvärdera sig själva när det gäller hur väl de följer internationella standarder för mänskliga rättigheter.

The Human Rights Compliance Assessment (HRCA) är ett omfattande verktyg som har utformats som en checklista med över 200 frågor och 1000 indikatorer för att bedöma vilka risker företaget ställs inför vad gäller respekt för mänskliga rättigheter när företaget bedriver sin verksamhet. Frågorna täcker över 80 av FN:s och ILO:s konventioner om de mänskliga rättigheterna och kan användas för att utvärdera företagets påverkan på mänskliga rättigheter för både anställda, kunder och lokalbefolkningar. Efter att ha fyllt i checklistorna kan företaget få en rapport som identifierar vilka områden av deras verksamhet som uppfyller konventionerna om de mänskliga rättigheterna och på vilka områden företaget kan förbättra sig.

The HRCA Quick Check är en gratis, komprimerad version av HRCA. Quick Check består av ett urval av frågorna från HRCA och ger företagen en överblick över vilka risker företaget kan stöta på när det bedriver sin verksamhet.

The China Business and Sustainability Check utgörs av en checklista med 28 frågor och 245 indikatorer som ska hjälpa företag att identifiera och utvärdera hur väl de följer internationella standarder för mänskliga rättigheter när de bedriver sin verksamhet i Kina.

The Organisational Capacity Assessment Instrument (OCAI) från Global Compact Network Germany består av 22 frågor baserade på FN:s ramverk för mänskliga rättigheter och företagande. Frågeformuläret är tillgängligt gratis på internet och kan antingen fyllas i online eller laddas ner som en PDF-fil. Om man väljer att fylla i frågeformuläret online så kan man få en sammanfattning av sina resultat som man kan ladda ner och använda för uppföljning och strategiutveckling.

Miljö

CSR-kompassen är ett verktyg riktat både till offentlig sektor och privat sektor om hur sociala och miljömässiga utmaningar i offentlig upphandling respektive leverantörskedjan kan hanteras. CSR-kompassen är riktad till företag inom produktion, handel och service. Verktøget innehåller goda råd, fallstudier, mallar och även en sammanställning av branschspecifika uppförandekoder inom CSR m.m. www.csrkompassen.se

Klimatkompassen har utvecklat ett verktyg som hjälper företag att utveckla en klimatstrategi och beräkna sina CO₂-utsläpp. CO₂-kalkylatorn är en inventering av utsläppen av växthusgaser och kan användas för att jämföra företagets CO₂-utsläpp år för år, för att få en översikt över möjligheter att minska utsläppen och resultaten kan ingå i klimatredovisningen. Svenskt Näringsliv har i samarbete med Dansk Industri utvecklat den svenska hemsidan.

Anti-korruption

UD är tillsammans med ett flertal europeiska länder finansierad till en antikorrupsionsportal – Business anti-corruption portal. Besökare till portalen får information om problematiska länder. Den information som läggs ut är från öppna källor och arbetet utförs av en konsultbyrå.

Antikorrupsionsportalen har tagit fram *due diligence-verktyg* som riktar sig till små och medelstora företag som har verksamhet i utvecklingsländer. Syftet är att hjälpa företag att undvika och bekämpa korruption. Due diligence-verktygen består av olika flödesscheman där företaget kan få en överblick av situationer där det finns risk att företaget blir delaktigt i korruption och denna information kan användas för att förhindra att sådana situationer uppstår.

Arbetsvillkor

ILO:s helpdesk är en one-stop shop som tillhandahåller information och sammanställning av resurser och verktyg för företag som behöver råd gällande olika aspekter av arbetsvillkor. Det går även att kontakta helpdesken per telefon eller e-mail.

www.ilo.org/empent/areas/business-helpdesk/lang--en/index.htm







REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet